

© MOE, FDK
Not to be republished

የምዕራፉ ዓባይት ዓላማዎች:- ተማሪዎች ይህንን ምዕራፍ ከተማራችሁ በኋላ:-

- ✓ በተለያዩ የአረፍተ ነገር ስልቶች ዓረፍተ ነገሮች ትጽፋላችሁ።
- ✓ ነፃና ጥገኛ ምዕላዶችን አቀናጅታችሁ ቃል ትመሠርታላችሁ።
- ✓ አንቀጽ ትጽፋላችሁ።
- ✓ ግጥም ትጽፋላችሁ።
- ✓ ሀብረ ቃላቸውን በመለየት ቅኔዎችን ትፈታላችሁ።
- ✓ መመሪያዎችን በመከተል የተለያዩ መልመጃዎችን ትሰራላችሁ።
- ✓ ሥርዓተ ነጥብ /ድርብና ነጠላ ትዕምርተ ጥቅስ/ ትለያላችሁ።

ቅድመ-ንባብ ጥያቄዎች

1. ሱስ ምንድን ነው?
2. ሰዎች ወደተለያዩ ሱሶች የሚገቡት በምን ምክንያት ይመስላችኋል?
3. በአካባቢያችሁ ሰዎች በብዛት የተጠመዱት በምን ዓይነት ሱስ ነው? ምክንያቱ ምን ይመስላችኋል?
4. የሱስን አስከፊ ገጽታ አጠር አድርጋችሁ ተናገሩ።

"የጉለሌ ሰካራም"

“በጉለሌ የነበረው የታወቀ ዶሮ ነጋዴ ማነው?” ብለው ከገፈርሳ እስከ ደጃዝማች ይገቡ ስፈር ለጠየቁ ሰዎች “ተበጀ! ሰካራሙ ተበጀ! ዶሮ ነጋዴው ተበጀ ነው!” ብለው ይነግሯቸዋል።

የህይወቱ ታሪክ ፍጹም ገድል ነው። ጤም ያለው ሽማግሌ ሰው ነው፤ የራሱን ጠጉር ውሃ ወይም መቀስ ነክቶት አያውቅም። ማለዳ አይናገርም፤ በጠርሙስ የሞላውን ከጠጣ በኋላ ማታ ሲራገም ወይም ሲሳደብ፤ ሲፎክር ወይም ሲያቅራራ ድምጹ ከፈረንጅ ውሻ ድምጽ ይወፍራል። ቢያውቀውም ባያውቀውም ካገኘው ጋር ሁሉ ማታ ይስቃል። የሰላምታው ዓይነት እንደወታደር ወይም እንደ ሲቪል ቢሆን ለእርሱ እንደተመቸው ነው። ከሰላምታው ጋር ድምጽ ትሰማላችሁ ከአፋ የሚወጣውን አንድ ቃል ግን መለየት አትችሉም።

ተማሪዎች ከላይ ካነበባችሁት ስንቀጽ ተበጀ ምን ዓይነት ሰው ነው? ማሕበረሰቡስ ስለእሱ ያለው አመለካከት ምን ዓይነት ይመስላችኋል?

ከሚያሰክር ሁሉ ለመታረም ብዙ ጊዜ አስቦ ነበር። ሰክሮ ያደረበት ሌሊት አልፎ ብርሃን በሆነ ጊዜ “ከእንግዲህ መጠጥ አልቀምስም” እያለ በየቀኑ ምሏል። በነጋታው የበለጠ ጠጥቶ የባሰ ሰክሯል። ለመስከር ይጠጣል፤ ደስ ያለው እንዲመስለው ይጠጣል፤ ብስጭቱን የሚረሳ መስሎት ይጠጣል።

ቡና በተፈላ ጊዜ በጉለሌ በየምድጃው ሥር መልኩን አይተው ያላወቁ ባልቴቶች እንኳ በፍንጃል ቡናን ፉት እያሉ የሌላውን ሰካራም ተረት በተበጀ ላይ እያላከኩ ይላሳቁበት ነበር።

“ይህን መስከርህን ካልተውህ ላንተ ንስሐ አባት አልሆንህም” ብለው የመጀመሪያ ንስሐ አባቱ ብዙ ከመከሩት በኋላ መንፈሳዊ ልጅነቱን ከእርግማት ጋር አስወግደውታል። ሠራተኞቹም ለርሱ ተቀጥሮ መሥራትን ከውርደት ቆጥረውት እየነቀፉት ሄደዋል። “መጠጥ ካልተውህ አናገባህም” ብለው በየጊዜው ለጋብቻ ጠይቋቸው የነበሩ በቁመናው አሰናብተውታል። በሰንበቴም፣ በማህበርም ማህበርተኛ ለመሆን የጠየቃቸው ነፍሱን ሳይቀር ንቀዋታል።

ብዙ ጊዜ ሰክሮ ኦቶሞቢል ሄደበታል። ሰክሮ በነጋታው ሲነቃ እራሱን እስር ቤት ውስጥ አግኝቶታል። በጉለሌ መንገድ ዳር ባሉት በብዙ የውሃ ጉድጓዶች ሰክሮ ገብቶ የጉለሌ ህዝብ አውጥቶታል። ሰክሮ የጎርፍ ውሃ ከወሰደው በኋላ ብዙ ጊዜ የእሳት አደጋ ደርሶለታል። ሰክሮ ከቤቱ መድረስ እያቃተው ከወደቀበት ባቡር መንገድ ሳይነሳ፣ ብዙ ጊዜ በላዩ ላይ ጎርፍ ሲሄድበት አድሯል።

ሰዎች መልካም የሰማዕትነት ሥራውን ሁሉ ርካሽ አድርገው ይቆጥሩበታል። በግብረገብ መሠረት አደረግሁት የሚለውን ሁሉ በስካር እንዳደረገው ያናንቁበታል። “በጎ ሥራህን ሁሉ በትኩስ መቃብር ውስጥ አፈር አለበስከው፤ አንተ ሰው ሰው ሁን ሚስት አግባ ልጆች ይኑሩህ” ይሉና ይዘልፉት ነበር።

ይህ ሁሉ ውርደትና ርክሰት ነው እንጂ ክብር ከቶ አይደለም። ሁሌም መጥፎ ሱስ ያለበት ሰው ከሰው በታች ነው። ሰዎች ይሸሹታል፤ ፍጹም ወዳጅነቱንና ዝምድናውን አይሹም። እናም ኑሮው በጨለማ አንደተከበበ ይሆናል። የሰካራው ተበጀም እጣ ይኸው ነበር።

(ተመሳጠን ገብሬ፣ የጉለሌው ሰካራም፣ 1941፣ 1-8 ለማስተማሪያ እንዲያመች ተሸሻሎ የቀረበ)

5. ከላይ የቀረበው ምንባብ የሚያስተላልፈው መልእክት
- ሀ. የመጠጥ ሱስን አስከፊነት
  - ለ. የመጠጥን አዝናኝነት
  - ሐ. የመጠጥ ሱስን አዋራጅነት
  - መ. ሀ እና ሐ መልስ ይሆናሉ

፫. በምንባቡ መሠረት በ“ሀ” አምድ ስተሰጡት ቃላትና ሐረጎች ተመሳሳይቸውን በ “ለ” ካሉት በመምረጥ አዛምዱ።

“ሀ”	“ለ”
1. አቅራቄ	ሀ. ተዋረደ
2. ከበረ	ለ. ክፍ አለ
3. ነቀፈ	ሐ. አረንቋ ውስጥ ገባ
4. እርባና ቢስ	መ. ዘለፈ
5. ረከሰ	ሠ. ፋይዳ የለሽ
6. አናናቀ	ረ. ዘፈነ፣ ሸለለ
	ሰ. አጥላላ
	ሸ. አካረረ

፬. በ“ሀ” አምድ ስተሰጡት ቃላት ተቃራኒ የሚሆኑ ቃላትን ከ “ለ” አምድ በመምረጥ አዛምዱ።

“ሀ”	“ለ”
1. ሸነቆረ	ሀ. አነወረ
2. ነውጥ	ለ. ቆነጠረ
3. ድጉስ	ሐ. አጫ
4. አመሰገነ	መ. ሰላም
5. ጥላት	ረ. ደፈነ
6. ጉራማይሌ	ሰ. ያልተሸፈነ
	ሸ. አንድ ወጥ

ክፍል ሁለት፣ መናገር

፩. በቡድን ሆናችሁ ሱሰኛ የሆኑ ሰዎች ከሱሰቸው መላቀቅ እንዲችሉ መከናወን ባለባቸው ጉዳዮች ዙሪያ አጫጭር ነጥቦችን አዘጋጁና በተወካዮቻችሁ አማካይነት ሐሳባችሁን እያቀረባችሁ በጋራ ተወያዩ። አንድ የጋራ መፍትሄ ሀሳብ ላይም ድረሱ።

፪. ሱስን ማቆም ይቻላል ወይስ አይቻልም በሚል ርዕስ ተከራክሩ።

ክፍል ሶስት፣ ሰዋስው

፩. ምዕራፍ አራት ውስጥ ስለ ዓረፍተነገር ስልቶች መማራችሁ ይታወቃል። በመሆኑም ቀጥሎ በሚሰጧችሁ ምሳሌዎች መሠረት፣ የተለያዩ የዓረፍተነገር ስልቶችን ጥንድ ሆናችሁ እየመሰረታችሁ በየተራ በንባብ አሰሙ።

ሀ. ሐተታዊ ዓረፍተነገር :- (አወንታዊ፣ አስታዊ ዐ.ነገር)

ምሳሌ:- 1. ጉበዝ ተማሪ በርትቶ ያጠናል። (አዎንታዊ)

1. _____

2. _____

3. _____

ምሳሌ:- 2. ወርቁ ትናንት ደብተር አልገዛም። (አሉታዊ)

1. _____

2. _____

3. _____

ለ. ትዕዛዛዊ ዓረፍተነገር:-

ምሳሌ:- ራትህን ብላና አጥና!

1. _____

2. _____

3. _____

© MOE, FDI
Not to be rep

ሐ. ጥያቄዎ ዓረፍተነገር፡-

ምሳሌ፡- ለምን ሁል ጊዜ ትረብሻለህ?

1. _____
2. _____
3. _____

፪. ከዚህ ቀጥሎ ከተዘረዘረት ቅጥዎ ምዕሳዶች እየመረጣችሁ ስነ ምዕሳዶች (ቃላት) ተስማሚ የሚሆኑትን በመቀጠል ቃላትን መስርቱ።

ምሳሌ፡-

1. ልጅ (ነፃ ምዕሳድ) + - ኦች (ብዛት አመልካች ጥገኛ ምዕሳድ)
ልጆች (ከነፃና ጥገኛ ምዕሳድ የተመሰረተ ቃል)
2. ሜዳ + ኣማ = ሜዳማ

-ኣት

-ኢያ	-እና	-ኤ
-እኛ	-አማ	-ና
-ማ	-አዊ	-አሽ

ሀ. መጥረግ	ሠ. ሰማይ
ለ. ግብ	ረ. ድንጋይ
ሐ. ጦስ	ሰ. ድርቅ
መ. ዘመድ	ሸ. ቅብብል

ክፍል አራት፡- ስነጽሑፍ

፩. “ሱስ ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ፓለቲካዊ ጉዳት አለው።” የሚለውን ዓረፍተነገር መንደርደሪያ አድርጋችሁና ድርብና ነጠላ ትዕምርተ ጥቅሶችን በመጠቀም አንድ አንቀጽ ጻፉ። የጻፋችሁትን አንቀጽ ለጓደኞቻችሁ በማሳየት በሚሰጧችሁ አስተያየት እንደገና አሻሽላችሁ ጻፉ።

© MOE, FDR
Not to be republished

፪. በቡድን በመወያየት፣ ከዚህ ቀደም ብሎ በምዕራፍ ሶስት ስለአንቀጽ ቅርጽ የተማራችሁትን መሠረት በማድረግም በየአንቀጾቻችሁ ቅርጽ ላይ ተነጋገሩ።

፫. ስለ ሱስ አጭር ግጥም አዘጋጅታችሁ ለክፍል ዓደኞቻችሁ በንባብ አሰሙ።

፬. ቀጥለው በቀርቡላችሁ ቅኔዎች ውስጥ ያሉትን ህብረ ቃላት በማውጣት ስምና ወርቀን ስይታችሁ ስላዩ።

1. ሸክላ በሩቅ ሲያዩት ብረት ይመስላል፣
ለመረመረው ሰው ገል አፈር ኖሯል።

ህብረቃል:- _____

ስም:- _____

ወርቅ:- _____

2. ጠምጄ ነበር ልዘራ ዳጉላ፣
ለካስ እረስቼው ዘር የለኝም እላ።

ህብረቃል:- _____

ስም:- _____

ወርቅ:- _____

3. ጠጅ ሞልቶ ካኖሩት እንዳይጎድል አውቃለሁ፣
ሰውን ጠጣው መሬት እንዴት እሆናለሁ።

ህብረቃል:- _____

ስም:- _____

ወርቅ:- _____

4. ጤና በማጣቷ አዝኜ ስኖር፣
ደግሞ ባልጋ ሄደች ወይ ዓለማፈር።

ህብረቃል:- _____

ስም:- _____

ወርቅ:- _____

© MOE, FDK
Not to be rep...

5. ሥጋ እበላ ብዬ የቆረጥኩትን፤
ላሳያችሁ መጣሁ እኔማ ጣቴን።

ህብረቃል:- _____

ሰም:- _____

ወርቅ:- _____

፭. ቀጥሰው የተሰደደ መመሪያዎች ይቀርቡላችኋል። በመመሪያዎች መሠረት ጥያቄዎችን ሥሩ።

መመሪያ አንድ:- በየተራ ቀጥሎ ከተዘረዘረት ቃላት መካከል በፍችው ልዩ

የሆነውን ምረጡ።

1.	ሀ. መተረ	ለ. ሰፋ	ሐ. ዘመዘመ	መ. ቀመቀመ
2.	ሀ. ሒስ	ለ. ትችት	ሐ. ነቀፋ	መ. ዘለፋ
3.	ሀ. ረብ	ለ. ፋይዳ	ሐ. ጥቅም	መ. እርካታ
4.	ሀ. ሳበ	ለ. ዘረጋ	ሐ. ለጠጠ	መ. ዘመመ
5.	ሀ. ሽለላ	ለ. ፉክራ	ሐ. ሙሾ	መ. ቀረርቶ

መመሪያ ሁለት:- ለሚከተሉት ቃላት በ “ሀ” ውስጥ እማራያዊ ፍቻዎችውን፤ በ “ሸ” ደገሞ ፍካራዊ ፍቻውን የሚያሳዩ ዓረፍተነገሮችን ዳፉ። የዳፉችኋቸውን ዓረፍተነገሮች ሰንደኛችሁ አሳዩና በሚሰማችሁ አስተያየት መሰረት አሻሽሉ።

ምሳሌ:- ጩልሌ:- ሀ) ጣሪያው ላይ ያረፈውን ጩልሌ በድንጋይ አባረርኩት።
/የወፍ ዘር/ እማራያዊ ፍች፤
ለ) ደላላው ጩልሌ ነው። /ብልጥ/ ፍካራያዊ ፍች፤

1.	ቆቅ	ሀ. _____	ለ. _____
2.	እባብ	ሀ. _____	ለ. _____
3.	አኞ	ሀ. _____	ለ. _____
4.	ወንፊት	ሀ. _____	ለ. _____
5.	ገለባ	ሀ. _____	ለ. _____

የምዕራፍ ማጠቃለያ

በዚህ ምዕራፍ ውስጥ የአንብቦ መረዳት ስልትን በመጠቀም፣ ስለሱስ አሰታዊ ጉን በሚገባ ተገንዝበናል፤ ከሱስ መራቅ የሚያስችል እውቀትም ገብይተናል። የደርብና ነጠላ ትዕምርተ ጥቅስ አጠቃቀም የሚያስገነዝብ ትምህርትም ቀርቧል። ቃላት አማራጭ - ጥሪ፣ ቀጥተኛ ፍች እንዲሁም ፍካሬያዊ-ውስጠ ወይራ፣ ሚስጥራዊ ፍች እንዳላቸው፣ ይህም ትርጉማቸው በተለያዩ አውድ ሲገባ እንደሚፈጠር ተምረናል። ነፃና ጥገኛ ምዕሳዶች ተቀናጅተው ቃል ሲመሠርቱ እንደሚችሉ በተግባር አይተናል።

የክርክር መመሪያዎችን በመከተል፣ በሱስ ጥቅምና ጉዳት ሳይም ተወያይተናል። በመንደርደሪያ ዓረፍተነገሮች መነሻነትም አንቀፅ በመጻፍ ቅርጽንም አሳይተናል። የቅኔን ህብረታል፣ ስምና ወርቅ ፍች እንዲት መለየት እንደምንችል ተረድተናል። በተለጠ ርእስ ግጥም መፃፍ ተሰማምደናል።

© MOE, FDI
Not to be rep

የክለሣ ጥያቄዎች

- ሱስ በጥቅስ ፋይዳ ቢስ ነው። የተሰመረበት ሐረግ ፍች፡-

ሀ. ጠቃሚ	ሐ. ጥቅም የለሽ
ለ. ጉዳት የለሽ	መ. አሳሳቢ
- "የቤት ሥራህን ስምን ሠርተህ አትተኛም?" ይህን ዓረፍተነገር ወደ ሐተታዊ (አዎንታዊ፣ አሰታዊ) ዓረፍተነገሮች ስንቀይረው _____ ይሆናል።

ሀ. አዎንታዊ ዓረፍተነገር፡-	_____
ለ. አሰታዊ ዓረፍተነገር፡-	_____
- "ኢትዮጵያዊነትሽን" በሚለው ቃል ውስጥ ያሉት ቅጥዶ ምዕሳዶች ብዛት _____ ነው።

ሀ. 1	ለ. 2	ሐ. 3	መ. 4
------	------	------	------
- ከአንቀጽ ማስፋፊያ ዘዴዎች ሦስቱን ጥቀሱ።
- በአንድ አንቀጽ ውስጥ የመንደርደሪያ ዓረፍተነገር መኖር ዓሳማ ምንድን ነው?

የግንዛቤ ማመሳከሪያ ቅጽ

፩. ከዚህ በታች በምዕራፍ ዘጠኝ የቀረበውን ትምህርት ምን ያህል እንደተረዳችሁ የምታመሳክሩበት ቅጽ ቀርቧል። በዚህ መሠረት በእያንዳንዱ የማመሳከሪያ ነጥብ ትይዩ ስለመረዳታችሁ እርግጠኛ ከሆናችሁ የ(✓)፣ እርግጠኛ ካልሆናችሁ የ(?)፣ ሙሉ በሙሉ ካልተረዳችሁ ደግሞ የ(x) ምልክት በማድረግ ቅጹን አሟሱ።

© MOE, FDK
Not to be republished

ተ.ቁ	የማመሳከሪያ ነጥቦች	✓	?	x
1.	ሱሰን በተመለከተ የቀረበውን ምንጣብ ተረድቻለሁ።			
2.	ለቀረቡልኝ ቃላት ተመሳሳይና ተቃራኒ ፍች እሰጣለሁ።			
3.	በዓረፍተነገር ስልቶች ተጠቅሜ የተሰደደ ዓረፍተነገሮችን እመሠርታለሁ።			
4.	በመንደርደሪያ ዓረፍተነገር ተጠቅሜ አንቀጠ እጠቅማለሁ።			
5.	የአንድን አንቀጽ ቅርጽ ከመንደርደሪያ ዓረፍተነገር አቀማመጥ አኳያ መግለጫ እችላለሁ።			
6.	ለቃላት እማራያዊና ፍካሬያዊ ፍች እሰጣለሁ።			
7.	መመሪያን ተግባራዊ አደርጋለሁ።			
8.	የሚሰጠኝን ቃል በነፃና በጥገና ምእላድ እተነትናለሁ።			
9.	ለተሰደደ ቅጂዎች ሰምና ወርቅ ፍቻቸውን እሰጣለሁ።			

፪. ከዚህ በላይ በቀረበው ቅጽ የ(?) እና የ(x) ምልክት ያደረጋችሁባቸውን ነጥቦች በሚገባ እስክትገነዘቡ ድረስ የምዕራፉን ትምህርት ደጋግማችሁ ከልሱ።